

Dr. Papp László

MAGYARORSZÁG ÉS AZ IPARJOGVÉDELMI UNIÓ A XX. SZÁZAD ELSŐ ÉVTIZEDEIBEN

A XIX. század végére a világkereskedelem globalizációjával egyre erőteljesebb igény mutatkozott a nemzetközi iparjogvédelmi rendszer kiépítésére. Ekkorra már a bilaterális egyezmények sokasága képtelen volt az államok közötti szabadalmi oltalomra vonatkozó igényeket kielégíteni.¹ 1883-ig összesen 69 bilaterális egyezmény született, ami azon túl, hogy az államok közötti kapcsolatokat átláthatatlanná tette, szektoriális jellege miatt a nemzetközi iparjogvédelem megvalósítására alkalmatlan volt.²

A nemzetközi együttműködés létrejöttéhez az 1873-as bécsi világkiállítás szolgált alapul, amelynek során összeült az I. nemzetközi szabadalmi kongresszus. E kongresszus elsődleges érdeme a világkiállítás alkalmából biztosított *ideiglenes oltalom* volt, amely később a nemzetközi oltalom alapjául szolgált. Igazi áttörést azonban az 1878-as párizsi világkiállítás alkalmából tartott II. kongresszus hozott, ahol már megfigyelhető az iparitulajdon-jogok oltalmára irányuló általános igény, mégpedig nemzetközi elveken nyugvó szabályozás formájában.³ A tanácskozás során megfogalmazódott elveket a kortársak rendkívül haladónak ítélték.⁴ A szándék nem pusztán egy nemzetközi oltalom létrehozására irányult, hanem az egyenlő elbánás elvének maradéktalan biztosítása végett a nemzeti szabályozás számára is minimumkövetelményeket írt elő.⁵ E megoldás a jogközelítés túlságosan gyors eszközének bizonyult, s emiatt a tervezetet a francia kormány felhívására több állam nem fogadta el. Ez azonban nem jelentette az elképzelés teljes elvetését, mert a határozattervezet immár végérvényesen kijelölte a nemzetközi együttműködés fő irányvonalát, amit az 1880-ban tartott III. konferencia is bizonyít. Az egyezmény alapjait azonban csak 1883-ban sikerült lerakni, amelyet akkor 10 állam írt alá (Belgium, Franciaország, Guatemala, Hollandia, Olaszország, Portugália, Salvador, Spanyolország, Svájc, Szerbia).⁶ Az egyezménnyel az ipari tulajdoni

¹ Susan K. Sell: Private power, public law. The globalization of intellectual property rights. Cambridge University Press, Cambridge, 2003, p. 10.

² Tattay Levente: A szellemi alkotások joga. Szent István Társulat, Budapest, 2001, p. 44.

³ Ennek értelmében a II. kongresszus határozattervezete nemcsak a találmányi szabadalmakra, hanem a védjegyekre, az ipari mintákra, az ipari kitüntetések védelmére is kiterjedt.

⁴ Dell'Adami Rezső: Szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Jogtudományi Közlöny, 1885. 9. sz., p. 65.

⁵ E tekintetben a következő megállapítások emelhetők ki:

- a feltaláló joga tulajdont képez, mely csak törvényben szabályozható,
- az ipari tulajdoni formák védelmére külön központi hatóságot kell létrehozni, és minden formáját külön törvényben kell szabályozni,
- mindennemű bitorlás büntetőtörvénykönyv hatálya alá eső bitorlás.

⁶ Dominique Guellec, Bruno van Pottelsberghe de la Potterie: The economics of the European patent system. IP Policy for Innovation and Competition, Oxford University Press, Oxford, 2007, p. 25.

formák nemzetközi védelmének új szintje jelent meg, hiszen a ratifikálással univerzális egyezmény jött létre.⁷ A Párizsi Uniós Egyezmény,⁸ szakítva a korábbi bilaterális szerződések szektorális jellegével, átfogóan rendelkezett az iparjogvédelmi intézményekről, s a szabadalmon túl a védjegyre, a mintaoltalomra, a kereskedelmi névre és a hamis árumegjelölésre vonatkozóan is tartalmazott szabályokat.⁹ Az univerzális jelleget erősítette, hogy a részes államok a csatlakozást követően csak olyan nemzetközi szerződéseket köthettek, amelyek az unió rendelkezéseivel nem voltak ellentétesek.

Az egyezmény értelmében a részes államok időről időre konferenciákat tartanak, melyek az egyezmény folyamatos felülvizsgálatát jelentik. Ezek az ún. revíziós konferenciák,¹⁰ melyek valódi érdeme abban keresendő, hogy lehetőséget nyújtanak a szerződés szövegének időről időre történő felülvizsgálatára. Az első ilyen értekezletre 1886-ban Rómában került sor, ahol tervezet született a találmányok gyakorlatba vételére, illetve az egyezmény végrehajtásának módozataira vonatkozóan. E rendelkezések nem léptek hatályba, mert a francia kormány ismét vétót emelt. Ezen a ponton a nemzetközi együttműködés megrekedni látszott, s a holtpontról a döntéshozatali mechanizmus átalakítása jelentett elmozdulást. Ennek eredményeként született meg az ún. négy madridi egyezmény,¹¹ amelyek nemcsak új lendületet adtak a nemzetközi együttműködésnek, hanem 1897-re lehetővé tették az unió bővítését. Ezt követően Magyarország, Ausztria és Németország is jelezte csatlakozási szándékát.

Az egyezmény a jogközelítés eszközével élve minimumkövetelményeket állapított meg a tagállamok számára, melyek egyúttal az együttműködés további irányát is kijelölték. A jogközelítés alapja a 2. cikkben foglalt viszonzosság,¹² melynek értelmében az iparjogvédel-

⁷ Az ipari tulajdon védelmére vonatkozó nemzetközi együttműködést három szinten szokás jellemezni. A XIX. századra jellemző bilaterális szerződések mellett a PUE univerzális együttműködést jelent, melyhez regionális megállapodások társulnak. Utóbbiak a tárgyalat korszakra nem jellemzőek, mert döntően csak az 1970-es évektől jelennek meg, egyfajta kiegészítő jellegként, mely a gazdasági fejlődés azonos szintjén álló, egy régióba tartozó államok együttműködéseként jellemezhető.

⁸ Párizsi Uniós Egyezmény (továbbiakban PUE), Magyarországon kihirdetve az 1908:LII. törvénycikkkel.

⁹ *Duncan Matthews: Globalizing intellectual property rights. The TRIPS Agreement.* Routledge, 2002, p. 10.

¹⁰ A revíziós konferenciák székhelyei: Brüsszel (1900), Washington (1911), Hága (1925), London (1934), Lisszabon (1958), Stockholm (1967).

¹¹ A főegyezmény vonatkozásában továbbra is egyhangúság maradt, de az unió keretén belül lehetőség nyílt az államok szűkebb körű szövetkezésére.

1. Az árukon lévő hamis származási megjelölések megakadályozására Brazília, Franciaország, Guatemala, Nagy-Britannia, Portugália, Spanyolország, Svájc és Tunisz között kötött megállapodás.

2. A gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi lajstromozására Belgium, Franciaország, Guatemala, Olaszország, Németalföld, Portugália, Spanyolország, Svájc és Tunisz között kötött megállapodás.

3. A PUE értelmében az unió irodája költségeinek fedezésére vonatkozó jegyzőkönyv.

4. A PUE értelmezésére és alkalmazására vonatkozó megállapodás.

¹² PUE 2. cikk: „A szerződő államok mindegyikének alattvalói vagy honosai az Unió bármely másik államában a találmányi szabadalmak tekintetében ugyanazokat az előnyöket élvezik, melyeket a vonatkozó törvények a saját honosok részére jelenleg biztosítanak, vagy a jövőben biztosítani fognak.”

mi intézmények kapcsán az unió tagállamainak állampolgárai a többi részes államban is ugyanazokat a jogokat élvezik, mint amelyeket a tagállam a saját állampolgárai számára biztosít. A magyar szabadalmi törvény¹³ a viszonzosság alkalmazását teljes mértékben lehetővé tette, hisz már a csatlakozást megelőzően is deklarálta, hogy a szabadalmak engedélyezésénél a magyar és a külföldi állampolgárok között különbség nem tehető. A 2. cikkben foglalt viszonzosság alapja a honosság,¹⁴ amely azonban a 3. cikkben a territoriális elv alkalmazásával egészült ki, bővítve az oltalmi kört. A 3. cikk értelmében ugyanis a szerződő államok honosaival egyenlő elbánásban részesülnek az unióhoz nem tartozó államok azon polgárai, akik valamely tagállam területén lakóhellyel vagy kereskedelmi telephellyel rendelkeznek.¹⁵ Ennek eredményeként az unióhoz tartozó államok polgárai más állam iparjogvédelmi oltalmát olcsóbban és gyorsabban vehették igénybe. Ebben volt segítségükre az unió központi szerve, a Bernben működő nemzetközi iroda, amely többek között az iparitulajdon-jogokra vonatkozó kérdésekben felvilágosítást nyújtott, s egyúttal a tagállamok közötti folyamatos kapcsolat megteremtését is biztosította.¹⁶

A nemzetközi együttműködés fő vezérfonala tehát a viszonzosság elve mentén bontakozott ki, melynek keretében a feltaláló ugyanolyan feltételek mellett igényelhetett más tagállamban oltalmat, mint az adott tagállam honosa, s mindebben az unió irodája is segítséget nyújtott. A részletszabályokat az egyezmény nem határozta meg, de annak biztosítékául, hogy az együttműködés fő célkitűzései ne hiúsuljanak meg – s egyszersmind a nemzetközi kooperáció univerzális jellegét hangsúlyozva – az iparjogvédelem terén a tagállamok csak olyan nemzetközi szerződéseket köthettek, amelyek az egyezmény szellemiségével nem voltak ellentétesek.¹⁷ Tekintettel arra, hogy jelen tanulmány az iparjogvédelmi intézmények közül kizárólag a szabadalmi jogra fókuszál, a továbbiakban csak ezen oltalmi forma ismeretetésére szorítkozunk.

Magyarország a Párizsi Uniós Egyezményhez az 1908:LII. törvénycikkkel csatlakozott, melynek elfogadtatása semmilyen ellenállásba nem ütközött. Az unióhoz történő csatlakozást kimondó törvény indokolása felsorolja annak előnyeit és hátrányait, s összegezve megállapítja, hogy „a csatlakozás előnyei az azzal járó némely hátránnyal szemben túlnyomóak.”¹⁸ Ugyanakkor joggal merül fel az olvasóban a kérdés, hogy melyek ezek az előnyök? Valóban a magyar iparügy terén érdekelt körök előnyeiről lehet szó?¹⁹ A törvény indokolását

¹³ A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc., a továbbiakban szabadalmi törvény.

¹⁴ A honosság intézményéről vö.: Varga Norbert: Első állampolgárság törvényünk (1879:L. tc.) elemzése, különös tekintettel a megszerzés és az elvesztés eseteire. Könyv és Könyvtár: A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának Közleményei. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2003. p. 267–293.

¹⁵ Vö: Tattay: i. m. (2), p. 135.

¹⁶ PUE 13. cikk.

¹⁷ PUE 15. cikk.

¹⁸ Az 1908:LII. tc. indokolása.

¹⁹ Vö. Kayser Szilárd: Magyarország az Iparjogvédelmi Unióban. Iparjogi Szemle, 1910. 1. sz., p. 3.

közelebről megvizsgálva, az az érdekesség tapasztalható, hogy az szó szerint megegyezik a csatlakozást kimondó osztrák törvény indokolásával. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az indokolásban ismertetett előnyök ne lennének azok, de tekintettel az osztrák és a magyar ipar között fennálló fejlettségbeli különbségre, a kérdés mindenképp elgondolkodtató. Hisz ami a fejlettebb osztrák ipar számára előnyös, az lehet, hogy nálunk még nem az, és fordítva. Ennek az eldöntése azonban kívül esik a jogtudomány körén. Viszont azt kétségekívül megállapíthatjuk, hogy a magyar szabadalmi jogalkotás nem volt felkészülve az unióhoz való csatlakozásra. A csatlakozást kimondó törvény maga is elismerte, hogy hazánknak vannak elmaradásai az integrációhoz képest, melyeket azonban csak jóval a csatlakozás után – mintegy dacolva a nemzetközi tendenciákkal – sikerült korrigálni.

Az unió a nemzetközi együttműködést a szabadalmi jog terén négy alapelv mentén építette fel,²⁰ melyek egyszermind az eltérő szabályozások közelítésére is szolgáltak. Ezen alapelvek közül a viszonyosságot külön tényezőként nem említjük, mert ez nemcsak a szabadalmi jog terén érvényesülő követelmény, hanem a jogközelítés egyik eszköze.

Találmányi szabadalom

Az egyezmény nem ad egységes definíciót, hanem a tagállamok törvényhozására bízta, hogy mit kell ezalatt érteni. Ugyanakkor mindez nem vezetett oda, hogy a tagállamok merőben mást értsenek szabadalmi oltalom alatt, hiszen szinte valamennyi állam csak az új és iparilag értékesíthető találmány számára biztosított szabadalmi oltalmat. Mindezek kapcsán az unió pusztán egyetlen követelményt támaszt a tagállamokkal szemben, nevezetesen, hogy az oltalmat és annak feltételeit törvényben kell biztosítani.²¹ Így azt tapasztaljuk, hogy nem egy átfogó oltalmi definícióra törekedett, hanem arra, hogy az oltalomból kizárt esetek hasonlósága által legyen egységes az oltalmi jelleg. Vagyis a kivételek hasonló meghatározásával nyert biztosítást a főszabály egységessége. Az unió ebből a szempontból kedvező helyzetben volt, hiszen Európa államai már annak létrejötte előtt is nagyjából hasonló esetköröket zártak ki a szabadalmi oltalomból. Az egyes államok szabadalmi törvényei a találmányok bizonyos kategóriáit különféle jogpolitikai elvek menték kizárták az oltalmi körből.²² Ez tulajdonkép-

²⁰ Szerzőtől függően több alapelv is megemlíthető, azonban a jelen tanulmányban kizárólag az integráció elmélyülésének fő vezérfonalát mutatjuk be, mely egyértelműen a tárgyalt négy elv köré csoportosítható.

²¹ PUE 2. cikk.

²² A tudományos tantételeket és elveket az összes állam; az állami egyedáruság körébe tartozó tárgyakat: Ausztria és Románia; katonai célra szolgáló fegyverekre, lőszerre, erődítményekre és hadihajókra vonatkozó találmányokat: Magyarország; élelmiszerekre vonatkozó találmányokat: Ausztria, Dánia, Japán, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Svájc, Svédország; gyógyszerekre vonatkozó találmányokat: Argentína, Ausztria, Dánia, Finnország, Franciaország, Japán, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Törökország; vegyi úton előállított termékekre vonatkozó találmányokat: Argentína, Ausztria, Luxemburg, Finnország, Magyarország, Mexikó, Németország, Oroszország, Svájc, Portugália.

pen azt jelentette, hogy a találmány nem azért nem részesülhetett oltalomban, mert nem feltalálói tevékenység eredménye, hanem azért, mert az állam nem kívánta védelemben részesíteni. Ezen okok egy része a jogrendszerben érvényesülő általános követelményekre, más része pedig a szabadalmi jog körén belül keletkező indokokra vezethető vissza.

Az ipari tulajdon védelmére külön központi hatóságot kell szervezni

Az egyezmény értelmében a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy „*az ipari tulajdon védelmére külön hivatalt rendeznek be.*”²³ Ebből a rendelkezésből két sarkalatos megállapítás vonható le. Egyrészt a tagállamoknak az iparitulajdon-jogokkal kapcsolatos kérdések rendezésére új, központi hatóságot kell felállítani. Azonban mind az egyezmény eredeti francia szövegét,²⁴ mind a magyar fordítást vizsgálva szembetűnik, hogy a szövegezés szándékosan kerüli a „független” jelző használatát. Az angol megfogalmazás is a „*special industrial property service and a central office*” fordulatot használja, amiből az olvasható ki, hogy a központi hatósággal szemben támasztott szervezeti különállás nem éri el a függetlenségnek azt a szintjét, melyet a hatalmi ágak vagy a bírósági szervezetrendszer kapcsán szoktunk megállapítani.

Másrészt a hivatkozott cikk értelmében ennek a hatóságnak a funkciója az iparitulajdon-jogok védelme. Vagyis itt nem pusztán egy adminisztratív funkciót ellátó szervről van szó, amely kizárólag az engedélyezéssel foglalkozik, hanem egy olyan szervről, mely az engedélyezéssel összefüggő kérdések elbírálására is jogosult, tehát valódi jogvédelmet lát el. Sem a PUE, sem annak módosításai nem határozták meg, hogy mit kell „*ipari tulajdon védelme*” alatt érteni, így a központi hatóság szervezeti és hatásköri kérdéseit a tagállamok rendkívül sokféleképpen rendezték.

Mindezek fényében a tagállami megoldások között két alapvető modellt lehet felfedezni. Az első modellt²⁵ azon államok valósították meg, amelyek szervezeti értelemben is különálló hivatalt állítottak fel, mint pl. Ausztria, Franciaország, Japán, Kanada, Magyarország, Mexikó, Svájc, USA.²⁶ A másik modellt megvalósító államok esetén is egy központi hatóság döntött az engedélyezésről, de ez sokkal inkább valamely szakminisztériumnak alárendelten működött. Ugyanakkor az első modellbe tatózó államok konkrét szervezeti megoldásai

²³ PUE 12. cikk.

²⁴ A PUE 12. cikkének eredeti francia megfogalmazása a „Chacune des Hautes Parties contractantes s'engage établir un *service special* de la propriété industrielle et un dépôt central pour la communication au public des brevets d'invention, des dessins ou modèles industriels et des marques de fabrique ou de commerce” fordulatot használta.

²⁵ Az unióba belépő államok legnagyobb része ezt a modellt követte.

²⁶ *Kósa Zsigmond*: A magyar szabadalmi törvény magyarázata: függelékben a Nemzetközi Unióra vonatkozó, Ausztriával, a Német Birodalommal, Spanyolországgal kötött nemzetközi szerződésekkel és végrehajtási rendeletekkel. Budapest, 1911, p. 142.

is eltérőek voltak attól függően, hogy az „*ipari tulajdon védelmét*” hogyan értelmezték, és a konkrét jogvédelmet milyen szinten kívánták biztosítani. A 12. cikk értelmében létrehozott hatóság hatáskörei két csoportra oszthatók. Egyrészt adminisztratív hatáskörrel rendelkezett, melynek értelmében az oltalmi kérelmeket átvette, a leírásokat megvizsgálta, az oltalmat megadta, a díjakat beszedte, a lajstromot vezette. Ez a tevékenység közigazgatási eljárást jelent, melyben valódi jogkérdés nem merült fel. A hatáskörök másik csoportjába tartozó kérdések azonban már valódi jogkérdések – mint pl. érvénytelenítés, megsemmisítés, megszűnés, bitorlás –, melyek eldöntése bírói útra tartozik. E bírói út jelenthette a rendes bíróságokat és a különbíróságokat egyaránt. Vagyis annak a megítélése, hogy a szabadalommal összefüggő jogkérdések eldöntése a 12. cikk által létrehozott szerv vagy rendes bíróság hatáskörébe tartozott-e, tovább színesítette a tagállami megoldásokat.

Mindezekon túl a szervezeti megoldások elemzésekor tekintettel kell lenni a szabadalmi jogszolgáltatás sajátosságára. A hagyományos értelemben vett jogszolgáltatástól a szabadalmi jogszolgáltatás annyiban tér el, hogy ebben a „műszaki elem”²⁷ elengedhetetlen. A műszaki elem részvételének minősége lesz az, ami a rendes bíróság–különbíróság dilemmáját eldöntötte. A műszaki elem szakértőként vagy szakbíróként vehetett részt a szabadalmi jogszolgáltatásban.²⁸ Amennyiben az állam megelégedett azzal, hogy szakértőket vont be az eljárásba, akkor a jogvita eldöntése maradhatott a rendes bíróság hatáskörében. A szakértők alkalmazása azonban azt a veszélyt rejtette magában, hogy ugyanabban a kérdésben eltérő szakértői vélemények születhettek, ami az egységes jogalkalmazást ásta alá.²⁹ Erre a valós veszélyre elsőként a német iparjogvédelmi egyesület hívta fel a figyelmet 1908-ban. Érvelésük szerint az iparitulajdon-jogok egységes jogszolgáltatása a műszaki elem elengedhetetlensége miatt csak külön szakbíró felállításával valósítható meg.³⁰ Ennek a testületnek a különbírósági jellegét pedig az adta, hogy a jogász végzettségű tanácselnök mellett két jogi és két műszaki végzettségű tag alkotta a bírói tanácsot. Ebből következett, hogy a német judikatúra a műszaki elem fajsúlyos jelenlétében és a különbírósági jellegben látta biztosítva a hatékony iparjogvédelmet.

Magyarország az unióhoz történő csatlakozást követően a 12. cikk értelmezésében a német álláspontot követte, aminek következményeként a XX. század első harmadában egy valódi különbíróságot állított fel. Mindez persze nem jelenti azt, hogy hazánk a csatlakozás időpontjában nem felelt volna meg a 12. cikknek, hisz szabadalmi törvényünk eredetileg is

²⁷ „Műszaki elem” kifejezéssel illette a szakirodalom a műszaki szakértők részvételét a szabadalmi jogszolgáltatásban.

²⁸ Vö. *Bernauer Zsigmond*: Szakbírák és szakértők a szabadalmi jogszolgáltatásban. *Iparjogi Szemle*, 1911. 1. sz., p. 5–11.

²⁹ E megállapítás akkor is igaz, ha a szakértői tevékenységet hatósági engedélyhez kötötték.

³⁰ *Fazekas Oszkár* későbbi ilyen tárgyú dolgozata: A jogász és a műszaki elem a szabadalmi hatóságok szervezetében. A Magyar Jogászegyletben 1917. március 30-án a szabadalmi reform vitája során tartott előadás. Franklin Társulat nyomdája, Budapest, 1917, p. 20.

egy külön szerv hatáskörébe utalta a szabadalmi ügyet.³¹ A német állásponthoz való közeledés abban mutatkozott, hogy Magyarország a szabadalmi hatóságok közigazgatási szervei jellegét folyamatosan lebontotta, s az 1920:XXXV. törvénycikkkel³² átalakította azok rendszerét.

E törvény értelmében a Szabadalmi Hivatalból Szabadalmi Bíróság, a Szabadalmi Tanácsból pedig Szabadalmi Felsőbíróság lett.³³ Továbbá a törvény egy elbújtatott rendelkezésben deklarálja, hogy „a szabadalmi bíróság elnökére, alelnökére és bírúira mindazok a rendelkezések kiterjednek, amelyek az ítélőbírák függetlenségét, elmozdíthatatlanságát, javadalmazását, szabadságidejét és nyugdíjazásának korhatárát szabályozzák.”³⁴ Ezzel a rendelkezéssel a törvény a szabadalmi hatóságokat a bírói függetlenség attribútumával ruházta fel, ami a 12. cikk legszigorúbb értelmezését jelentette, és német minta alapján megalapozta a korszak legmodernebb és leghatékonyabb szabadalmi jogszolgáltatását.

Uniós elsőbbség

A szabadalmazhatóság kritériumainak a vizsgálatkor ügydöntő lehet, hogy mely időpontban kell az újdonságot, ipari értékesíthetőséget vagy találmányi jelleget vizsgálni. A szabadalmi törvény ezen időpont szempontjából a bejelentés napját veszi alapul (bejelentési elsőbbség), vagyis a bejelentés napját követően előállott újdonságrontó körülmények a szabadalmazhatóság szempontjából nem vehetők figyelembe. A bejelentési elsőbbség mellett az unió bevezette az ún. uniós elsőbbséget, amelyről a PUE 4. cikke a következőképpen rendelkezett:

³¹ A Szabadalmi Hivatal bejelentési osztálya háromtagú tanácsban – mely egy bírói és két műszaki képesítésű szakembert foglalt magában – járt el a szabadalmak megadása, megszorítása, megtagadása tárgyában. A Szabadalmi Hivatal bírói osztálya öttagú tanácsokban járt el, mely elnökből, két bírói képesítésű és két műszaki végzettségű tagból állt. A bírói osztály a bejelentési osztály fellebbviteli fóruma volt, továbbá elsőfokon járt el a szabadalom megvonása vagy megsemmisítése iránt indított perekben, valamint azokban az eljárásokban, melyek annak megállapítására irányultak, hogy valamely tárgy előállítása vagy a követett eljárás nem ütközik egy meghatározott szabadalomba. A Szabadalmi Hivatal mellett a törvény Szabadalmi Tanácsot is létrehozott, mely héttagú tanácsokban járt el, s mely tanácsok bírói tagjai a Magyar Királyi Műegyetem tanárai közül kerültek ki. A Szabadalmi Tanács másodfokú bíróság volt a hivatal bírói osztálya mint elsőfokú hatóság felett. A szabadalmakkal kapcsolatos eljárások között vannak olyanok, melyeket a törvény peres eljárásnak tekint – szabadalmak megvonása és megsemmisítése –, és vannak olyanok, melyek ilyen jellemzővel nem bírnak. A peres eljárások közül több nem a szabadalmi hatóság hatáskörébe tartozik, mint a bitorlás folytán indított kártérítési, illetve a szabadalom tulajdonjoga iránt indított perek, mivel azok törvényszéki hatáskörbe tartoznak.

³² E novella elsősorban nem a szabadalmi hatóságok szervezeti kérdéseinek rendezésére született, hanem a világháború következményeként fellépő két probléma orvoslására. Nevezetesen a háború miatt ki nem használt szabadalmak oltalmi idejének meghosszabbítása, illetve a valuta romlása miatt a szabadalmi díjakban beálló jelentős reálérték-csökkenés kiküszöbölése érdekében.

³³ 1920. évi XXXV. tc. 3. §.

³⁴ 1920. évi XXXV. tc. 4. §.

„Az, aki a szerződő államok egyikében találmányi szabadalmat, ipari mustrát, vagy ipari mintát, vagy kereskedelmi védjegyet szabályszerűen bejelent, azoknak a többi államokban való bejelentésére harmadik személyek jogainak fenntartása mellett az alább megjelölt határidőn belül elsőbbségi jogot élvez.”

Az egyezmény eredeti szövege találmányi szabadalmak esetén hat hónapban, tengerentúli államok esetén pedig hét hónapban állapította meg az elsőbbségi határidőt, melyet azonban a brüsszeli pótegyezmény egységesen 12 hónapra változtatott. Az uniós elsőbbség gondolata a viszonyosságból származik, amely szerint ha a Magyarországon bejelentett találmányt a bejelentés napjától számított egy éven belül valamely tagállamban szabadalmazás céljából bejelentik, akkor a magyar hatóságnál történt bejelentés időpontját kell alapul venni. Így ha ugyanezt a találmányt valaki más az unió egyéb államában a Magyarországon történő bejelentést követően bejelentette, akkor ez utóbbi bejelentéssel szemben a magyar bejelentés újdonságrontó körülményként volt felhívható. Az uniós elsőbbség gyakorlati jelentősége abban állt, hogy ha egy találmányt szabadalmaztattak, akkor a feltaláló azt használatba vehette, és egy év alatt kitapasztalhatta annak gyakorlati értékét. Amennyiben ez kedvezőnek bizonyult, az uniós elsőbbség révén a többi tagállamban is szabadalmat kérhetett, melynek elsőbbségi ideje az eredeti bejelentési időpont volt.³⁵

Az 1911-ben megtartott washingtoni konferencia két új bekezdéssel egészítette ki a 4. cikket, amelyek azonban az elsőbbségi jog tartamát érintetlenül hagyták.³⁶ Ebből adódóan az uniós elsőbbség – a legtágabb értelmezés ellenére – továbbra sem hozott létre „uniós szabadalmat”, mert minden esetben egy nemzeti bejelentési elsőbbségre épült, azaz a 4. cikk alkalmazása egy nemzeti szabadalom lététől függött. A tagállamok között volt elképzelés arra nézve, hogy ezt a szoros kötődést lazítsák – pl. egységes bejelentési terület létrehozásával –, de az újítás minden esetben heves ellenállásba ütközött. Többek között Magyarország is ragaszkodott az uniós elsőbbség eredeti értelmezéséhez, amely mind a jogtudomány,³⁷ mind a joggyakorlat szintjén megnyilvánult. A szabadalmi bíróság nagy horderejű ítélete szerint az „uniós elsőbbségi nap azt és csakis azt jelenti, hogy az uniós elsőbbséggel bejelentett szabadalmi bejelentéseket a bejelentési napjuk és elsőbbségi napjuk közötti időben bekövetkezett cselekmények nem érvényteleníthetik”.³⁸ Ebből az ítéletből két alapvető következtetés vonható le.

³⁵ Vö. *Bárkány József*: Kézikönyv az újításokról és találmányokról. Budapest, 1958, p. 159.

³⁶ Magyarországon kihirdetve az 1912:XIII. törvénycikkkel.

³⁷ Vö. *Belantini Zoltán* előadása a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. brüsszeli kongresszusáról. Szabadalmi Közlöny, 1925. 8. sz., p. 1.; *Gusztáv Béla*: A szabadalmi elsőbbségi igény érvényesítéséhez. Iparjogi Szemle, 1910. 4. sz., p. 41–42.; *Kayser Szilárd*: A nemzetközi iparjogvédelem és a washingtoni konferencia. Iparjogi Szemle, 1911. 3. sz., p. 35–38.; *Kelemen András*: Az elsőbbség. Szabadalmi Közlöny, 1929. 23. sz., p. 516–517.; *Kelemen István* jelentése a Hágai Nemzetközi Iparjogvédelmi Konferenciáról. Szabadalmi Közlöny, 1926. 1. sz., p. 1.; *Vásárhelyi László*: Az unios egyezmény 4. cikke és a feltalálók védelme. Szabadalmi Közlöny, 1930. 24. sz., p. 543–545.

³⁸ S. 11909. alapszámú ügy. Közzétéve: Szabadalmi Közlöny, 1929. 7. sz., 138–141.

Egyrészt az uniós elsőbbség csak bizonyos újdonságrontó körülményeket hatálytalanított, s joghatása ebben ki is merült.³⁹ Vagyis az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem keletkeztetett. Másrészt pedig ha az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem keletkeztetett, akkor az kizárólag a nemzeti bejelentés alapján volt megszerezhető. A bíróság ítéletének alapjául az szolgálta, hogy a 4. cikkben biztosított uniós elsőbbség kimondottan nem ölelt fel szabadalmi jogot, de nem is zárta ki annak létezését. Így minden állam szuverenitásából folyóan maga dönthette el, hogy az uniós elsőbbséghez kíván-e szabadalmi jogot párosítani, vagy sem. Ez utóbbit szabadalmi törvényünk kifejezetten nem tette lehetővé, így a bíróság helyes következtetést vont le akkor, amikor az oltalom alapjául kizárólag a hazai bejelentést állapította meg. Míg a bíróság a törvény szigorú értelmezéséből indult ki, addig a jogtudomány gyakorlatiasabb érveket is támasztott a 4. cikk eredeti értelmezése mellett.

Az uniós elsőbbség tartalmának továbbértelmezése ugyanis a nemzeti szabadalomtól való elszakadást jelenhette volna, ám ez sok államra nézve hátrányos következményekkel járt volna. E folyamat első lépése az ún. egységes bejelentési terület bevezetése lett volna, melyet a holland kormány és a Berni Nemzetközi Iroda is szorgalmazott. A kérdésben nem sikerült egységes álláspontot kialakítani a zürichi kongresszuson. Az egységes bejelentési terület ugyanis azt jelentette volna, hogy az unió bármely államában történő bejelentés a többi államban is szabadalmi jogot keletkeztet.⁴⁰

Magyarországon egyszer már előállt hasonló helyzet a Vám- és Kereskedelmi Szövetség léte alatt.⁴¹ E szövetség értelmében a magyar minisztérium szabadalmat csak az osztrák kereskedelemügyi miniszter hozzájárulásával adhatott, és viszont. A szabadalomlevelet Magyarországon magyarul, Ausztriában németül állították ki, és ezek érvényesek voltak a Monarchia egész területén.⁴² Így a birodalom egységes vám- és kereskedelmi terület lett, a szabadalmak kedvezményei mind a két állam lakosait megillették. Ugyanakkor a két ország közötti gazdasági különbségek a szabadalmazás terén is megmutakoztak. Ausztriában jóval több szabadalmi bejelentés érkezett, s így jóval több eljárási díj is folyt be, mint Magyarországon.⁴³ A szövetségnek nem egy egységes bejelentési terület létrehozása volt a fő célja, de hatását tekintve mégis bebizonyosodott, hogy egy másik állammal való iparjogvédelmi közösség megbénította a magyar szabadalmi jog fejlődését.

³⁹ *Bernauer Zsigmond*: A párizsi, illetve hágai nemzetközi iparjogvédelmi egyezmény 4. cikkéhez. Szabadalmi Közlöny, 1927. 8. sz., p. 128.

⁴⁰ *Kelemen István*: Jelentés a zürichi kongresszusról. Iparjogi Szemle, 1925. 8. sz., p. 26.

⁴¹ Magyarországon kihirdetve az 1867. évi XVI. törvénycikkkel.

⁴² *Horváth Gyula*: Iparjogvédelem Magyarországon. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1994, p. 8.

⁴³ Ezt a sérelmes helyzetet az 1878. évi XX. törvénycikk azzal próbálta kompenzálni, hogy a bejelentés helyétől függetlenül a másik állam részére az adott szabadalom után járó eljárási illeték 25%-át meg kellett fizetni. Ez azonban nem a bejelentés helye szerinti állam bevételeit csökkentette, hanem e 25%-os többletköltséget az eljárási díjak drasztikus emelésével érték el, mely végső soron a feltalálót vagy az igénybejelentőt terhelte.

Egy egységes bejelentési terület nemcsak Magyarországra nézve járt ilyen veszéllyel, ezért az 1925-ben megtartott Hágai Nemzetközi Iparjogvédelmi Konferencián a holland kormánynak a 4. cikk módosítására irányuló javaslatát nemhogy nem tárgyalták, de még a napirendről is levették.

Ha az uniós elsőbbség „továbbértelmezéséről” azt állítjuk, hogy megosztotta a tagállamokat, akkor ez hatványozottabban érvényesült a „harmadik személy jogainak fenntartása” körül kialakult vitában. A 4. cikk fentebb hivatkozott olvasata teljesen egyértelmű, kivéve „a harmadik személy jogainak fenntartása mellett” kezdetű fordulatot.⁴⁴ A szöveg nyelvteni értelmezéséből arra következtethetünk, hogy az uniós elsőbbség Magyarországon kettős megszorítással értelmezhető. A 4. cikk ugyanis lehetőséget biztosított, hogy egy tagállami bejelentést 12 hónapon belül – az eredeti elsőbbséggel – egy másik tagállamban is bejelentés kövessen. Ez utóbbi bejelentés (uniós elsőbbség) azonban a kifejtettek fényében hazánkban nem keletkeztetett automatikusan szabadalmi jogot, de ha az oltalmat a bejelentő meg is kapta, azt csak harmadik személy jogainak sérelme nélkül gyakorolhatta. Felmerül a kérdés, hogy kit kellett harmadik személy alatt érteni. E harmadik személy az uniós elsőbbség alapját jelentő bejelentés bejelentőjétől különböző személy lehetett, aki az eredeti bejelentés és az uniós elsőbbségi bejelentés időpontja között, a feltalálótól függetlenül a találmányt feltalálta. A magyar szabadalmi jog ismerte ezt az esetkört,⁴⁵ amelyet előző használó vagy első használó névvel aposztrofált. Ennek értelmében a szabadalmas nem gyakorolhatta a 8. §-ban őt megillető jogokat azzal szemben, aki a bejelentés időpontja előtt a találmányt használta, gyakorlatba vette.⁴⁶ E rendelkezés a PUE 4. cikkével együtt is érvényesülhetett, ami sajátos helyzetet teremtett Magyarországon. Ugyanis az uniós elsőbbség értelmében a magyarországi elsőbbség időpontja az eredeti – más tagállamban eszközölt – bejelentés időpontja volt. A 4. cikk azonban csak azt jelentette, hogy az uniós elsőbbséggel rendelkező találmány esetén az újdonságrontó körülményeket az eredeti bejelentési idő szerint kellett elbírálni a másik államban is. Így az eredeti bejelentés után eszközölt gyakorlatba vétel vagy használat az uniós elsőbbséggel rendelkező találmány esetén nem volt vizsgálható, vagyis hazánkban szabadalmat kaphatott. Ennek oka az volt, hogy az újdonságrontást⁴⁷ a szabadalmi törvény 3. §-a szabályozta, melyben azonban az előző használat nem szerepelt, így az uniós elsőbbséget tulajdonképpen nem érintette.

⁴⁴ Vásárhelyi László: Néhány szó az unio-szerződés 4. cikkéhez. Szabadalmi Közlöny, 1922. 12. sz., p. 209.

⁴⁵ 1895:XXXVII. tc. 12. §: A szabadalom hatálytalan azzal szemben, aki a találmányt, melyre másnak szabadalom engedélyeztetett, már az előtt, mielőtt az utóbbi találmányát bejelentette volna, a magyar korona országai területén szabadalmi oltalom nélkül használta, vagy a felhasználásra szükséges berendezést létesített.

⁴⁶ A magyar bírói gyakorlat szerint az előhasználó gyakorlatba vételének iparszerűnek kellett lennie – hiszen a magáncélú felhasználás bizonyos feltételek esetén eleve megengedett volt –, és nem nyilvánosnak. Hiszen ha a gyakorlatba vétel nyilvános volt, akkor az újdonságrontó körülményként jelentkezett.

⁴⁷ Az újdonságrontás tényét csak a bejelentési időpontban lehetett vizsgálni, ami jelen esetben az uniós elsőbbség révén egy más tagállamban eszközölt korábbi bejelentési időpont lesz.

Mindezekből az a sajátos helyzet állhatott elő, hogy ugyanarra a találmányra nézve a kizárólagosságot két különböző személy is megkaphatta: mind az uniós elsőbbséggel rendelkező személy, mind az előző használó.⁴⁸ Ebben az összefüggésben kizárólagosságról nem is beszélhetünk, hisz az, mint olyan, megszűnt létezni. Ugyanakkor nem valósult meg ún. kettős szabadalom, mert az előző használó nem szabadalmi oltalmat kapott, hanem csak egy olyan speciális jogállást, melynek értelmében a szabadalmas vele szemben a jogait nem érvényesíthette.⁴⁹

A 4. cikk (1) és (2) bekezdése között fennálló ellentmondás több államot arra készítetett, hogy indítványozza a harmadik személy jogainak fenntartás nélküli törlését. Ehhez azonban a főegyezmény értelmében egyhangúságra lett volna szükség, ami a 4. cikk körül kialakult vitákban szinte soha nem alakult ki. A leghevesebb ellenállást Magyarország és Olaszország tanúsította. A 4. cikk értelmezésében elfogadott magyar álláspont még az 1925-ben megrendezett hágai konferencián is megingathatatlan volt, s csak a két évvel később megrendezett genfi konferencián mutatkozott némi enyhülés. A magyar kormány támogatását élvezve Pompéry Elemér a két tábor közötti közvetítő álláspontot dolgozott ki.⁵⁰ Ennek értelmében hazánk hozzájárult harmadik személy jogainak törléséhez azzal a fenntartással, hogy a „személyes tulajdon”⁵¹ fogalmát felveszik az egyezmény szövegébe, és a részes államok mindegyike megalkotja saját versenytörvényét. Miután egyik tábor sem tudta maradéktalanul elfogadni a magyar javaslatot, nyilvánvalóvá vált, hogy itt nem pusztán a harmadik személy jogainak eltörléséről, hanem az egységes bejelentési terület bújtatott bevezetéséről van szó. A tárgyalások eredménytelenségét kiválóan tükrözi, hogy a francia képviselő egyszerűen felszólította Magyarországot, hogy fogadja el a többségi álláspontot, míg az angol képviselő azt indítványozta, hogy a kérdésben Magyarország és Olaszország kihagyásával külön egyezményt kössenek. Ekkor azonban az olasz delegáció részben „visszavonulót fűjt”, mert Ginori-Conti herceg, a delegáció elnöke kijelentette, hogy az olasz kormány az 1858-as szabadalmi törvény reformján dolgozik, és „kötelességének fogja tartani, hogy a jelen ülés ... által előadott indokokat kormánya elé terjeszti. Természetes, hogy az olaszországi csoport e tekintetben mindennemű állásfoglalást fenntart kormánya számára”.⁵² A magyar delegáció álláspontja azonban – a betervezett javaslat elutasítására tekintettel – továbbra is megingathatatlan volt. Pompéry Elemér – a magyar delegáció vezetője – az olasz érvelésre reagálva kijelentette, hogy „az elsőbbség kérdésében ... a kongresszus elé terjesztett javaslat és indokolása a magyar kormány előtt ismeretes volt, azokat a kormány jóváhagyta és támogat-

⁴⁸ S. 11909. alapszámú ügy. Közzétéve: Szabadalmi Közlöny, 1929. 7. sz., p. 138–141.

⁴⁹ Kósa: i. m. (26), p. 97.

⁵⁰ MOL K27 (1927.05.06) 17R/92.

⁵¹ Ez tulajdonképpen az előző használó jogállásának átmenekítését jelentette volna.

⁵² Kelemen András jelentése: A Nemzetközi Iparjogvédelmi Szövetség Genfi Kongresszusa, 1927. június 8–10. Szabadalmi Közlöny, 1927. 18. sz., p. 307.

ta. Ennek megfelelően a m. kir. kormány most a maga részéről várja, hogy a Szövetség többi csoportja is terjessze elő javaslatát.”⁵³ Ebből adódóan a harmadik személy jogainak fenntartás nélküli törlése hosszú időre lekerült a nemzetközi integráció porondjáról.

Gyakorlatbavételi kötelezettség

A szabadalmi oltalom kettős arcú jogintézmény, melynek célja egyrészt a feltalálói tevékenység ösztönzése, másrészt az iparfejlesztés. Ennek értelmében az oltalom csak akkor éri el valódi célját, ha a feltalálónak biztosított kizárólagos jogot az arra jogosult gyakorolni is fogja. Hisz egy találmány nem önmagáért van, hanem a társadalom szolgálatáért, így mindaddig, amíg használatba vétele – s ezáltal a nagy nyilvánosság elé tárása – meg nem történik, a közérdek szempontjából értéktelen. A magyar szabadalmi törvényhez fűzött miniszteri indokolásból is ez olvasható ki: „a szabadalmi oltalom kizárólag a honi ipar támogatása szempontjából adatván, a törvény követelheti, hogy a magyar szabadalom által védett tárgy vagy eljárás a magyar korona területén gyártassék, illetve alkalmaztassék.”⁵⁴ Így a szabadalmi törvények törekvése, hogy az oltalomban részesített feltalálókat arra ösztönözzék, hogy a lehető legrövidebb időn belül „vegyék gyakorlatba” találmányukat, hiszen a kizárólagosság folytán a feltalálónak nemcsak joga, hanem kötelessége is a hazai ipar kielégítése.⁵⁵ Ennek megvalósítását szolgálja a feltalálót terhelő gyakorlatbavételi kötelezettség is. E kötelezettség megszegéséért járó szankciók a tagállamokban széles skálán mozogtak. Anglia⁵⁶ és az USA kivételével az államok záros határidőhöz kötötték a találmány gyakorlatba vételét, melynek elmulasztása visszavonással vagy megsemmisítéssel járt.⁵⁷

A magyar szabadalmi törvény az oltalom elnyerésétől számított három évet adott a feltalálónak arra, hogy találmányát belföldön gyakorlatba vegye.⁵⁸ A gyakorlatba vételre rendel-

⁵³ Uo.

⁵⁴ Az 1895:XXXVII. tc. 20. §-ához fűzött miniszteri indokolás. Corpus Iuris Hungarici.

⁵⁵ Mayer Géza: A szabadalmak gyakorlási kényszerének kérdéséhez. Szabadalmi Közlöny, 1927. 8. sz., p. 123.

⁵⁶ Bár az angol szabadalmi jog kezdetben nem ismerte a gyakorlatbavételi kötelezettséget, a szabadalom visszavonható volt, ha az az angol alattvalókra nézve káros vagy alkalmatlan.

⁵⁷ E határidő 1–4 év között mozgott, s a gyakorlatba vétel terjedelmétől, illetve az igazolás lehetőségétől függően a részletszabályok eltérőek voltak. A teljesség igénye nélkül a legjelentősebb európai államok a következő megoldásokat alkalmazták. Franciaországban ha a szabadalom külföldön gyakorlatba vételt, akkor ezen időponttól számított egy éven belül belföldön is gyakorlatba kellett venni. Olaszországban öt évnél rövidebb időre adott szabadalmak esetén egy éven belül, ennél hosszabb időre adott szabadalmak esetén két éven belül gyakorlatba kellett venni. Portugáliában és Spanyolországban az oltalom elnyerésétől számított két éven belül, míg Németországban három éven belül gyakorlatba kellett venni.

⁵⁸ 1895:XXXVII. tc. 20. §: A szabadalom egészben vagy részben megvonható, ha a szabadalom tulajdonosa elmulasztotta találmányát a magyar korona országai területén lényegileg és kellő terjedelemben gyakorlatba venni, vagy ezen gyakorlatba-vételt igazolatlanul – szünetelés által – félbeszakította, vagy legalább a hazai és saját viszonyaihoz képest mindent meg nem tett, mi ezen gyakorlatba-vétel fogantatására és folytatására szükséges. Ezen megvonás rendszerint nem mondható ki előbb, mint a szabadalom megadásának kihirdetésétől számítandó három év elmúltával.

kezésre álló határidő meghatározása kulcsfontosságú lehet, hiszen ha ez túlságosan rövid, illetve szigorú, akkor a kizárólagos jog illuzórikussá válhat, ha viszont túlságosan megen-
gedő, akkor az a nemzeti ipar azon érdekét sértheti, hogy a gyakorlás valóságos és olyan
legyen, amely az iparfejlesztést ténylegesen előmozdítani képes. Mindezek alapján meg-
állapítható, hogy a gyakorlási kényszer kapcsán a törvényhozónak olyan megoldásra kell
törekednie, mely az ipar és a feltaláló érdekei között a helyes középúton marad.⁵⁹ E helyes
középutat három kritérium határozhatja meg:

- a) A találmány gyakorlatba vételére nyitva álló határidő.
- b) A gyakorlatba vétel terjedelme.
- c) A gyakorlatba vétel elmulasztásának jogkövetkezménye.

A hazai megoldás szerint biztosított hároméves határidő a fentebb írtak fényében teljes
mértékben megfelelt az európai tendenciáknak, és a gyakorlatban is praktikusnak bizonyult.
Az 1895:XXXVII. törvénycikket megelőzően az 1852-es pátenst is ismerte ezt a jogintéz-
ményt, de mindössze egyetlen évet biztosított a szabadalmas számára.⁶⁰ Ez semmiképpen
sem volt elegendő, hisz léteztek olyan nagyszabású találmányok, melyek olyan előmunká-
latokat vettek igénybe, melyek kizárták, hogy a találmányt akár egyetlenegy példányban is
előállítsák. Ami a gyakorlatba vétel terjedelmét illette, az 1852-es pátenst rendkívül szigorú
követelményeket támasztott, hisz elvárta, hogy a találmány az első év végére a szabadalmi
leírás alapján legalább egy példányban elő legyen állítva. Szabadalmi törvényünk ehhez ké-
pest enyhébb kritériumokat határozott meg, mert megelégedett azzal, hogy a feltaláló „a
hazai és saját ipari és vagyoni viszonyaihoz képest”⁶¹ mindent megtett a gyakorlatba vétel
foganatosítása iránt. Ebből következik, hogy a szabadalom tulajdonosát nem lehetett arra
kötelezni, hogy a belföldi szükségleteket teljes mértékben kielégítse, ugyanakkor e gyakor-
latba vételnek valóságosnak és ténylegesnek kellett lennie, melyről minden esetben a konk-
rét körülményeket figyelembe véve a Szabadalmi Bíróság döntött.

A gyakorlatbavételi kötelezettség elmulasztásához kapcsolódó szankció az, ami miatt ezt
a jogintézményt a nemzetközi integráció vonatkozásában is vizsgálni kell. Az egyezmény
értelmében az „*Unióhoz tartozó államok egyikében vagy másikában előállított tárgyaknak
a szabadalomtulajdonos által eszközölt bevitele abba az államba, amelyben a szabadalom
engedélyeztetett, a szabadalom elvesztét nem vonja maga után*”.⁶² Az 5. cikket a brüsszeli
és a washingtoni pótegyezmény azzal a kitételrel toldotta meg, hogy három év eltelté előtt
gyakorlatba vétel hiánya miatt egyetlen államban sem vonható meg a szabadalom, és három

⁵⁹ Vö. *Deutsch Izidor: A szabadalomból folyó jogviszonyok. Magyar Jogászegyleti Értekezések, XI. kötet, 1. füzet. Budapest, Franklin-Társulat Könyvnyomdája, 1894, p. 32.*

⁶⁰ Az 1852. évi pátenst 29. § (2). bek. a) pontja értelmében „a szabadalmak érvényüket veszítik megszűnés
által; ilyen akkor áll be, ha a szabadalmazott a szabadalmi okirat kiállításától számított legfeljebb egy év
alatt találmánya, fölfedezése vagy javítása gyakorlását belföldön nem kezdte meg”.

⁶¹ 1895:XXXVII. tc. 20. §-ához fűzött miniszteri indokolás. *Corpus Iuris Hungarici.*

⁶² PUE 5. cikk.

év eltelté után is csak akkor, ha a szabadalom tulajdonosa a mulasztás tényét igazolni nem tudta.⁶³ Így tulajdonképpen az egyezmény a gyakorlatbavételi kötelezettséget fenntartotta, de az elmulasztására vonatkozó szankciót megvonta, ami nyitva hagyta azt a kérdést, hogy milyen eszközökkel kényszeríthető ki a találmány gyakorlatba vétele. A szankciók lehetséges köre kapcsán két megoldás képzelhető el. Fontos kiemelni, hogy jelen esetben nem a klasszikus értelemben vett szankcióról van szó, hisz a jogintézmény lényege abban áll, hogy záros határidőn belül a társadalom tagjai megismerhessék és használhassák a találmányt. A társadalom számára pedig irreleváns, hogy e közzététel a feltaláló vagy más által valósul-e meg. Így vagy a feltalálót kell arra szorítani, hogy e közzétételt tegye meg, vagy ha ő nem, akkor más számára kell ezt a lehetőséget biztosítani. Az iparjogvédelmi integráció a washingtoni konferencia után egyértelműen az utóbbi megoldás mellett tört lándzsát, hisz az 5. cikk 3b pontjával a szabadalmas szankcionálását egyértelműen kizárták.⁶⁴ Mindezekből következik, hogy az integráció folyamata nemzetközi szinten új jogintézményt hívott életre, amely kényszerhasználati engedély⁶⁵ néven vonult be a magyar judikatúrába. Mindezeket túl a washingtoni konvenciónak tulajdonított legjelentősebb hatás abban áll, hogy gyakorlatba vétel hiánya miatt a szabadalom nem vonható meg. E rendelkezés pedig ellentétes⁶⁶ a magyar szabadalmi törvény 20. § 1. pontjának 3. bekezdésével, mely szabadalomgyakorlás hiánya miatt három éven belül is megvonhatja a szabadalmat. Ezt az ellentmondást a csatlakozást kimondó 1908. évi LII. tc. csak látszólagosan oldotta fel. A hivatkozott törvény ugyanis a szabadalmi törvény 20. § 1. pontjának 3. bekezdését folytatólagosan a következő rendelkezéssel egészítette ki: „*Ily esetekben a szabadalmi hivatal határidő tűzése mellett a szabadalomtulajdonost a találmány gyakorlatba vételére az indokok közlése mellett jogkövetkezményekre való utalással előzetesen meginteni köteles*”, továbbá pedig a 20. § 2. pontjának második bekezdését hatályon kívül helyezte. A jogalkotó ezzel a megoldással kívánt eleget tenni jogharmonizációs kötelezettségének, mely sajátos helyzetet eredményezett a megvonás értelmezése kapcsán. Egyrészt feltűnő, hogy a megvonással joghatását tekintve közvetlenül össze nem függő megintést rendel alkalmazni, másrészt ezen új jogintézményt sem következetesen alkalmazta, hisz a megvonás egyik esetében főszabállyá tette, míg a másik esetében megszüntette.

Tekintettel arra, hogy a nem gyakorlás miatti szabadalommegvonás a bejelentéstől számított három év elteltével már nem volt lehetséges, három éven belül pedig nem volt jel-

⁶³ Washingtoni pótegyezmény Magyarországon kihirdetve az 1912. évi XIII. törvénycikkkel.

⁶⁴ Vö. *Belantini Zoltán* előadása a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. brüsszeli Kongresszusáról. Szabadalmi Közlöny, 1925. 8. sz. 1.

⁶⁵ A kényszerlicencia jellegére és hazai szabályozására a terjedelmi korlátok miatt a jelen tanulmányban nincs lehetőségünk kitérni.

⁶⁶ Tekintettel arra, hogy az egyezmény 16. cikke értelmében az egyezményhez való utólagos csatlakozás teljes joghatállyal valamennyi rendelkezéshez való hozzájárulást jelenti, így az egyezmény és az azt kiegészítő pótegyezmények rendelkezéseihez kivételt nem tűrő módon hozzá kell igazítani a nemzeti jogot.

lemző, így e kérdés inkább jogelméleti, mintsem gyakorlati jellegű, s ennél fogva csak a szabadalmi kényszerengedélyről rendelkező 1932. évi XVII. törvénycikkben lett végérvényesen rendezve.

E rövid tanulmányban igyekeztünk rávilágítani arra, hogy a XIX. századra az ipari és kereskedelmi forgalom nemzetközivé válása egyre inkább érzékeltette azokat a hátrányokat, melyek az egyes országok iparjogvédelmi szabályainak eltéréseiből adódtak. Kezdetben a bilaterális szerződések átmeneti javulást eredményeztek, de a XIX. század végére nyilvánvaló vált, hogy az iparjogvédelmet „nemzetközi szintre kell emelni”, és ebből a célból uniót kell létrehozni. A tárgyalási folyamatok értékelése során megpróbáltunk rávilágítani azokra a komplex összefüggésekre, amelyek a szabadalmi jogot jellemzik, s amely összefüggések sokszor a nemzeti szabályozás alapjaiban gyökereznek. Így hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a létesítendő unió nem irányulhat a nemzeti szabályok egységesítésére, hanem kizárólag a teljes konszenzuson alapuló jogközelítést tűzhetette ki célul, melynek fő vezérfonalát a fentiekben meghatározott négy alapelvben láttuk.